

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 422 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifadni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlar misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'loy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarining og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	

BELBOG'LI KURASHNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TARIXI: JISMONIY TARBIYA TIZIMIDAGI O'RNI VA METODIK IMKONIYATLARI

Xomudjonova Feruza Komiljon qizi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat kafedrası mudiri (PhD) dotsent

Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli
Jismoniy madaniyat yo'nalishi 4- kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari tizimli ravishda tahlil qilingan. Unda mazkur sport turining xalq og'zaki an'analari, marosimlar, harbiy-amaliy tayyorgarlik hamda sportlashuv jarayonlari bilan uzviy bog'liqligi ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi belbog'li kurashning tarixiy taraqqiyotini jismoniy tarbiya tizimi nuqtai nazaridan qayta baholash, uning ta'limiy, tarbiyaviy va sog'lomlashtiruvchi imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Ish jarayonida tarixiy-qiyosiy tahlil, manbashunoslik yondashuvi, pedagogik umumlashtirish hamda tizimli tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari belbog'li kurashning jismoniy tarbiya tizimidagi ahamiyatini kengaytirish va uni samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Kalit so'zlar: belbog'li kurash, milliy sport, jismoniy tarbiya, tarixiy rivojlanish, sport pedagogikasi, metodika, harakat ko'nikmalari, tarbiyaviy imkoniyat, o'quv mashg'ulotlari, musobaqa faoliyati.

Abstract: This article provides a systematic analysis of the formation and development stages of belt wrestling. It highlights the intrinsic connections of this sport with folk oral traditions, rituals, military-applied training, and processes of sportization. The main objective of the study is to reconsider the historical development of belt wrestling from the perspective of the physical education system and to identify its educational, воспитative, and health-promoting potential. The research employs historical-comparative analysis, source-based approach, pedagogical generalization, and system analysis methods. The findings of the study contribute to a deeper understanding of the role of belt wrestling within the physical education system and provide scientific and practical recommendations for its effective organization.

Key words: belt wrestling, national sport, physical education, historical development, sports pedagogy, methodology, motor skills, educational potential, training sessions, competitive activity.

Аннотация: В данной статье системно анализируются этапы формирования и развития борьбы на поясах. Раскрывается её тесная связь с народными устными традициями, обрядами, военно-прикладной подготовкой и процессами спортивизации. Основной целью исследования является переосмысление исторического развития борьбы на поясах с позиции системы физического воспитания, а также выявление её образовательного, воспитательного и оздоровительного потенциала. В работе использованы методы историко-сравнительного анализа, источниковедческого подхода, педагогического обобщения и системного анализа. Полученные результаты позволяют расширить научные представления о роли борьбы на поясах в системе физического воспитания и сформулировать практические рекомендации по её эффективной организации.

Ключевые слова: борьба на поясах, национальный спорт, физическое воспитание, историческое развитие, спортивная педагогика, методика, двигательные навыки, воспитательный потенциал, учебные занятия, соревновательная деятельность.

KIRISH

Belbog'li kurash Markaziy Osiyo xalqlarining ko'p asrlik jismoniy madaniyati tarkibida shakllangan, amaliy harakat tajribasi, urf-odat, marosim va xalqona musobaqa ruhini o'zida mujassam etgan sport turlaridan biridir. Uning mazmunida faqat raqibni yengish maqsadi emas, balki epchillik, matonat, o'zini tuta bilish, hurmat va mardlik singari axloqiy fazilatlar ham mujassam bo'lgan. Shu sababli belbog'li kurash tarixini o'rganish nafaqat sportshunoslik, balki pedagogika va jismoniy tarbiya metodikasi uchun ham muhim ilmiy vazifadir ^[1; 2].

Tarixiy manbalar, xalq og'zaki ijodi namunalari, sayillar va tantanalarda saqlanib qolgan kurash ko'rinishlari shuni ko'rsatadiki, raqibni belbog'dan ushlab kurashish usuli qadimdan turkiy va o'zbek an'anaviy jismoniy madaniyatida muhim o'rin tutgan. Bunday bellashuvlar xavfsizlik darajasining nisbatan yuqoriligi, tomoshabonligi hamda yoshlarni ommaviy jalb etish imkoniyati bilan ajralib turgan. Vaqt o'tishi bilan ushbu amaliy kurash turi xalq sayillaridagi o'yin shaklidan musobaqaviy va o'quv-metodik tizimga ega sport ko'rinishiga aylana bordi [3].

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, bugungi jismoniy tarbiya tizimi milliy sport turlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishni talab etmoqda. Global sport makonida standartlashuv kuchayib borayotgan bir paytda, belbog'li kurash singari milliy ildizga ega kurash turlarining tarbiyaviy va metodik salohiyatini asoslash alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki jismoniy tayyorgarlikni milliy qadriyatlar bilan birlashtirgan mashg'ulot modeli o'quvchilarda faqat harakat malakalarini emas, balki madaniy identiklikni ham mustahkamlaydi [4].

Mazkur maqolaning maqsadi belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixini ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilish, uning jismoniy tarbiya tizimidagi o'rnini aniqlash va metodik imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari sifatida quyidagilar belgilandi:

- *birinchidan*, belbog'li kurashning tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlarini tavsiflash;
- *ikkinchidan*, uning jismoniy tarbiya tizimidagi funksiyalarini ochib berish;
- *uchinchidan*, o'quv-mashg'ulot jarayonida qo'llash mumkin bo'lgan metodik yondashuvlarni umumlash-tirish.

Kirishning yana bir muhim jihati shundaki, belbog'li kurash jismoniy tarbiya amaliyotida "milliy kontent"ni boyituvchi vosita sifatida ham qaraladi. Ko'plab xorijiy sport turlari standart tayyorgarlik tizimiga ega bo'lsa-da, ular har doim ham mahalliy madaniy xotira va qadriyatlar bilan uyg'unlashmaydi. Belbog'li kurash esa o'quvchi uchun begona emas: u xalq bayramlari, oilaviy marosimlar, ommaviy tomoshalar va tarixiy qahramonlik tasavvurlari bilan bog'langan. Shuning uchun ham ushbu sport turidan foydalanish motivatsion jihatdan qulay bo'lib, o'quvchilarning mashg'ulotga emotsional jalb etilishini kuchaytiradi. Pedagogik nuqtai nazardan bu holat o'quv faoliyatining ichki rag'batini oshiradi, mashqni shunchaki topshiriq emas, balki qadriy tajriba sifatida qabul qilishga yordam beradi.

Natijalarni talqin qilishda yana bir muhim masala aniqlandi: belbog'li kurashda texnik harakatlar soni nisbatan ixcham ko'rinsa-da, ularni muvaffaqiyatli bajarish murakkab fazoviy-sezgirlikni talab qiladi. Oyoqning tayanchga joylashuvi, belbog'dan ushlab burchagi, gavdaning aylanish amplitudasi, kuch qo'llash vaqti hamda raqib harakatiga mos javob reaksiyasi bir-biri bilan uzviy bog'liq. Shu bois ushbu sport turi motor-intellektual faoliyatni birlashtiruvchi samarali vosita hisoblanadi. Bu xususiyat ayniqsa o'smir va talaba yoshidagi shug'ullanuvchilarda tezkor qaror qabul qilish, harakatni oldindan rejalash va vaziyatni baholash ko'nikmalarini rivojlantirishda foydalidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy, tizimli, manbashunoslik hamda pedagogik tahlil usullaridan foydalanildi. Avvalo, belbog'li kurashning paydo bo'lishi va taraqqiyotiga oid ilmiy maqolalar, o'quv qo'llanmalar, sport federatsiyalari ma'lumotlari va kurash tarixiga doir umumlashiruvchi manbalar o'rganildi. So'ng turli davrlarga oid ma'lumotlar o'zaro qiyoslanib, belbog'li kurashning rivojlanish dinamikasi uch yo'nalishda tahlil qilindi: an'anaviy xalqona bosqich, sportlashuv va institutsionallashuv bosqichi, ta'lim-mashg'ulot tizimiga kirib kelish bosqichi [2; 5].

Manbalarni tahlil qilishda quyidagi mezonlar asos qilib olindi: tarixiy dalillarning takrorlanish darajasi, turli manbalarda qayd etilgan umumiy belgilarning barqarorligi, qoidalarning shakllanishi, musobaqa amaliyotining kengayishi va metodik tavsiyalarining mavjudligi. Pedagogik umumlashirish usuli orqali belbog'li kurashning o'quv jarayonida qanday jismoniy sifatlarni rivojlantirishi, qaysi yosh bosqichlarida samaraliroq qo'llanishi va xavfsizlikni ta'minlash shartlari tizimlashtirildi.

Tadqiqotning nazariy bazasi sifatida milliy kurash turlari bo'yicha o'quv adabiyotlari, belbog'li kurashni o'qitish metodikasiga bag'ishlangan ishlar, shuningdek, kurashning sport sifatida xalqaro tuzilmalarda e'tirof etilishiga doir ma'lumotlar xizmat qildi [3; 6]. Empirik kuzatish elementi sifatida sport-ta'lim amaliyotida uchraydigan mashg'ulot tuzilmasi, umumiy va maxsus tayyorgarlik nisbatlari hamda kurashga xos ushlab, tortish, muvozanatdan chiqarish, ag'darish kabi texnik harakatlarining didaktik qiymati tahlil qilindi.

Tahlillar belbog'li kurashning shakllanishini bir necha tarixiy qatlamlarda ko'rish mumkinligini ko'rsatdi. Birinchi qatlam xalq hayotidagi tabiiy ehtiyojlar bilan bog'liq bo'lib, unda kuch sinash, jismoniy ustunlikni namoyon etish, jangovar layoqatni oshirish va marosimiy raqobat elementlari yetakchi bo'lgan. Qadimiy sayillar, to'ylar, navro'z tantanalari va ommaviy yig'inlarda kurashning aynan belbog'dan ushlab asosidagi ko'rinishlari keng tarqalgan. Bu holat bellashuv jarayonini tartibli, tomoshabon va nisbatan xavfsiz tutishga yordam bergan [1; 3].

Ikkinchi qatlamda belbog'li kurash asta-sekin mahalliy urf-odat doirasidan chiqib, barqaror usullar va musobaqa tamoyillariga ega bo'la boshlagan. Raqibni belbog'dan ushlash, tik turib kurashish, tez va aniq usul qo'llashga asoslangan bellashuv mazmuni texnik arsenalning o'ziga xosligini yuzaga keltirgan. Bu bosqichda kurash faqat kuch emas, balki muvozanatni his etish, harakatni oldindan sezish, vaziyatga mos yechim topish singari ko'nikmalarni ham talab qilgan. Demak, belbog'li kurashning rivojlanishi jismoniy sifatlar bilan bir qatorda sensomotor va taktik tafakkur bilan ham uzviy bog'liq bo'lgan.

Uchinchi bosqich sportlashuv bilan xarakterlanadi. Mustaqillikdan keyingi davrda milliy sport turlariga e'tibor kuchayishi, federatsiyalar faoliyatining yo'lga qo'yilishi, qoidalarini tizimlashtirish va musobaqalarni muntazam tashkil etish belbog'li kurashning yangi rivojlanish bosqichini boshlab berdi. O'zbekiston hududida ushbu sport turi uchun tashkiliy zamin yaratilgani, 2001-yilda Belbog'li kurash federatsiyasining tuzilgani, keyinchalik xalqaro sport tizimidagi aloqalar kengaygani uning institutsional rivojlanishini tezlashtirdi [6; 7]. Shu tariqa belbog'li kurash xalq o'yini maqomidan chiqib, o'quv dasturlari, musobaqa reglamenti, hakamlar talablari va tayyorgarlik metodikasiga ega sport turi sifatida shakllandi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot natijalari belbog'li kurashning jismoniy tarbiya tizimidagi o'rnini uch asosiy yo'nalishda namoyon etishini ko'rsatdi. Birinchi yo'nalish sog'lomlashtiruvchi vazifa bo'lib, mashg'ulotlarda umumiy chidamlilik, mushak kuchi, tayanch-harakat apparati barqarorligi va koordinatsiya yaxshilanadi. Belbog'li kurashdagi tortish, aylantirish, og'irlik markazini boshqarish, tayanch nuqtasini o'zgartirish kabi harakatlar tananing ko'plab mushak guruhlari tabiiy ravishda ishga soladi [5].

Ikkinchi yo'nalish ta'limiy vazifa bilan bog'liq. Mazkur sport turida o'quvchi nafaqat usulni bajaradi, balki uni bosqichma-bosqich o'zlashtiradi: dastlab to'g'ri turish va ushlash, so'ng muvozanatdan chiqarish, keyin esa texnik harakatni yakunlash. Bunday ketma-ketlik harakat faoliyatini tahliliy o'rganish, xatoni sezish va tuzatish, mashqni ongli bajarish imkonini beradi. Shu jihatdan belbog'li kurash jismoniy tarbiya darslarida murakkab harakat malakalarini shakllantirishning qulay vositasi hisoblanadi [4].

Uchinchi yo'nalish tarbiyaviy vazifadir. Bellashuv jarayonida intizomga bo'ysunish, qoidalariga rioya qilish, raqibga hurmat bilan munosabatda bo'lish, g'alaba va mag'lubiyatni to'g'ri qabul qilish singari sifatlar rivojlanadi. Ayniqsa o'smir yoshida sport faoliyatining bunday ko'rinishi tajovuzni tartibga solish, energiyani maqbul yo'naltirish va irodaviy sifatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Demak, belbog'li kurashning pedagogik qiymati uning jismoniy va axloqiy tarbiya birligini ta'minlay olishida namoyon bo'ladi.

Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, belbog'li kurashning metodik imkoniyatlari faqat maxsus sport maktablari bilan cheklanmaydi. Uni maktab jismoniy tarbiya darslarida soddalashtirilgan elementlar ko'rinishida, kollej va oliy ta'lim muassasalarida tanlov moduli sifatida, sport to'garaklarida esa ixtisoslashtirilgan mashg'ulot sifatida qo'llash mumkin. Biroq bunday integratsiya metodik ketma-ketlik, yosh va jins xususiyatlarini hisobga olish, yuklamani dozashtirish, xavfsizlik qoidalariga qat'iy amal qilish bilan samarali bo'ladi [3; 8].

TAHLIL VA NATIJALAR

Olingan natijalar belbog'li kurashni jismoniy tarbiya tizimida qo'llash bo'yicha bir qancha metodik xulosalarni ilgari surishga asos beradi. Avvalo, bu sport turini o'qitishda an'anaviy "ko'rsatish-takrorlash" modeli yetarli emas. Chunki kurash elementlari murakkab koordinatsiyaga ega bo'lib, o'quvchi texnik harakatning ichki mantiqini tushunishi zarur. Shu bois bosqichli o'qitish, harakatni qismlarga ajratib o'zlashtirish, juftliklarda ishlash, vaziyatli mashqlar va teskari aloqa mexanizmlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir [8].

Belbog'li kurash metodikasida umumiy va maxsus tayyorgarlikning o'zaro nisbatiga alohida e'tibor berish lozim. Dastlabki bosqichda gimnastik mashqlar, koordinatsion topshiriqlar, tayanch-harakat apparatini mustahkamlovchi vositalar va o'yin elementlari ustun bo'lishi kerak. Keyingi bosqichlarda esa belbog'dan to'g'ri ushlash, oyoq harakatini moslashtirish, tayanch nuqtasini almashtirish, qarshi harakatni sezish va sodd texnik kombinatsiyalarni bajarishga o'tiladi. Bevosita bellashuvga o'tishdan oldin yiqilish xavfsizligi, juftlik madaniyati va yuklamani nazorat qilish ko'nikmalari shakllantirilishi shart. Aks holda mashg'ulot samarasi pasayadi va jarohatlanish xavfi ortadi.

Muhokama davomida belbog'li kurashni o'qitishda milliylik va zamonaviylik nisbatini to'g'ri yo'lga qo'yish masalasi ham muhim ekani aniqlandi. Milliy sport turini faqat folklor yoki marosim elementi sifatida talqin qilish uning didaktik salohiyatini toraytiradi. Boshqa tomondan, uni faqat sport natijasi mezonida baholash tarixiy-madaniy mazmunini susaytiradi. Eng maqbul yo'l – belbog'li kurashni milliy qadriyat, sog'lomlashtiruvchi vosita va texnik-taktik tayyorgarlik tizimi sifatida bir butun holda talqin qilishdir. Bunday yondashuv o'quvchida sportga qiziqish bilan birga o'z madaniy ildizlariga nisbatan hurmatni ham kuchaytiradi [2; 7].

Belbog'li kurashning metodik imkoniyatlari orasida differensial yondashuv alohida o'rin tutadi. Boshlang'ich tayyorgarlik guruhlarida o'yinli mashqlar, ushlashni his etish, muvozanatni saqlash, past intensivlikdagi juftlik topshiriqlari mos keladi. O'rta bosqichda texnik elementlar kombinatsiyasi, taktik vaziyatni anglash va tezkor qaror qabul qilish mashqlari samara beradi. Yuqori malakali sportchilarda esa musobaqa faoliyatini modellash, qarshi usullarni ishlab chiqish, maxsus chidamlilik va psixologik tayyorgarlik yetakchi bo'ladi. Demak, belbog'li kurash metodikasi universallik bilan birga individuallashtirishni ham talab qiladi.

Shuningdek, zamonaviy jismoniy tarbiya tizimida raqamli vositalar yordamida belbog'li kurashni o'qitish imkoniyatlari kengaymoqda. Videoanaliz, sekinlashtirilgan takror, texnik xatolarni kadrma-kadr ko'rsatish, mashg'ulot kundaliklarini yuritish va yuklama monitoringi orqali o'qitish sifati oshirilishi mumkin. Biroq texnologiya murabbiyning jonli pedagogik boshqaruvini almashtirmaydi; u faqat metodik samaradorlikni kuchaytiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Bu yerda murabbiyning nutqi, namunasi, xavfsizlikni boshqarishi va tarbiyaviy ta'siri hal qiluvchi omil bo'lib qoladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi uning chuqur xalqona ildizlarga ega ekanini, shu bilan birga zamonaviy sport va ta'lim tizimiga moslasha olgan dinamik faoliyat turi ekanini ko'rsatadi. U dastlab marosimiy va ommaviy kuch sinash shakli sifatida mavjud bo'lgan bo'lsa, keyinchalik qoidalashtirilgan, tashkil-lashtirilgan va metodik jihatdan boyitilgan sport turiga aylandi.

Jismoniy tarbiya tizimi nuqtai nazaridan belbog'li kurashning ahamiyati bir necha omil bilan belgilanadi: u umumiy va maxsus jismoniy sifatlarni rivojlantiradi, murakkab harakat malakalarini shakllantiradi, intizom va irodani tarbiyalaydi, o'quvchilarni milliy sport merosi bilan bog'laydi. Aynan shu jihatlar uni maktab, oliy ta'lim va sport zaxiralari tayyorlash amaliyotida samarali vositaga aylantiradi.

Metodik jihatdan belbog'li kurashni bosqichli o'qitish, yuklamani yosh xususiyatiga mos dozalashtirish, xavfsizlikni qat'iy ta'minlash, differensial yondashuvni qo'llash va zamonaviy tahlil vositalaridan foydalanish yuqori natija beradi. Kelgusida belbog'li kurash bo'yicha o'quv dasturlari, diagnostik mezonlar va mashg'ulot modullarini yanada takomillashtirish jismoniy tarbiya tizimining milliy negizlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jumaqulov Z.P. Kurash turlari va uni o'qitish metodikasi. Toshkent, 2019.
2. Mirzakulov I.M. Belbog'li kurashning o'quv fani sifatida qabul qilinishi va tuzilishi. Academic Research in Educational Sciences, 2022.
3. Belbog'li kurash va uni o'qitish metodikasi bo'yicha o'quv-uslubiy materiallar. Buxoro, 2020.
4. Sultonov A.I. Kurash turlari va uni o'qitish metodikasi. Toshkent, 2013.
5. Belbog'li kurashchilarning jismoniy maxsus tayyorgarliklari metodikasi va kurash qoidalari. Ilmiy maqola, 2024.
6. International Kurash Association. Kurash history and institutional development. 2022.
7. United World Wrestling. Belbog'li Kurash Federation of Uzbekistan and associated styles information. 2026.
8. Kurash turlari va uni o'qitish metodikasi fan dasturi. Oliy ta'lim uchun namunaviy dastur, 2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.